

RAWICZ 1920
WYWALCZONA WOLNOŚĆ

I WOJNA ŚWIATOWA 1914-1918

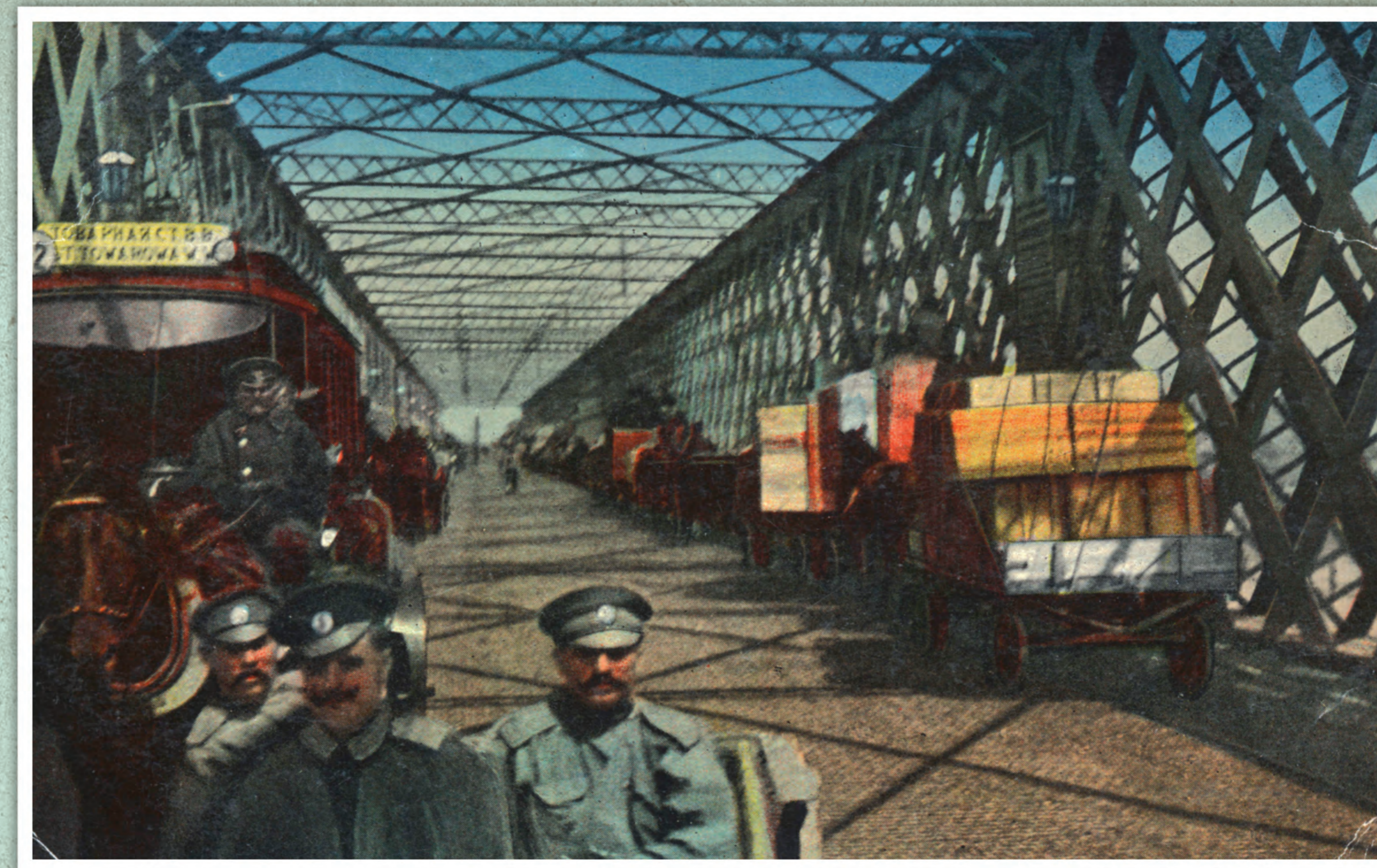
W 1914 r. wybuchła I wojna światowa. Był to konflikt pomiędzy Ententą (Trójporozumieniem), tj. Wielką Brytanią, Francją, Rosją, Serbią, Japonią, Włochami (od 1915 r.) i Stanami Zjednoczonymi (od 1917 r.) a państwami centralnymi (Trójprzymierzem), tj. Austro-Węgrami i Niemcami, wspieranymi przez Imperium Osmańskie oraz Bułgarię. Tak więc po raz pierwszy od utraty niepodległości przez Polskę w 1795 r. po dwóch stronach frontu stanęli nasi zaborcy. Z jednej strony, oznaczało to narodową tragedię - Polacy, obywatele państw zaborczych, zmuszeni byli walczyć ze sobą. Po powszechnej mobilizacji w armii rosyjskiej było 1,2 mln Polaków, w armii austro-węgierskiej – 1,4 mln, a w armii niemieckiej – 780 tys. Z drugiej strony, I wojna światowa dała Polakom nadzieję na odzyskanie niepodległości.

Przekraczanie rzeki przez oddział pruskiej kawalerii - niemiecka karta z obiegu pocztowego, stempel z datą 21.02.1917 r.

Cmentarz parafialny w Rawiczu - kwatera żołnierzy armii niemieckiej zmarłych w rawickim lazarecie z powodu ran odniesionych w czasie I wojny światowej. Wśród 91 mogił znajdują się także groby Polaków wcielonych do pruskiej armii

Odwrót Rosjan z Warszawy - niemiecka karta z obiegu pocztowego, stempel z datą 27.03.1917 r.

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE 1918-1919

Ks. Zdzisław Zakrzewski, 1911 r.

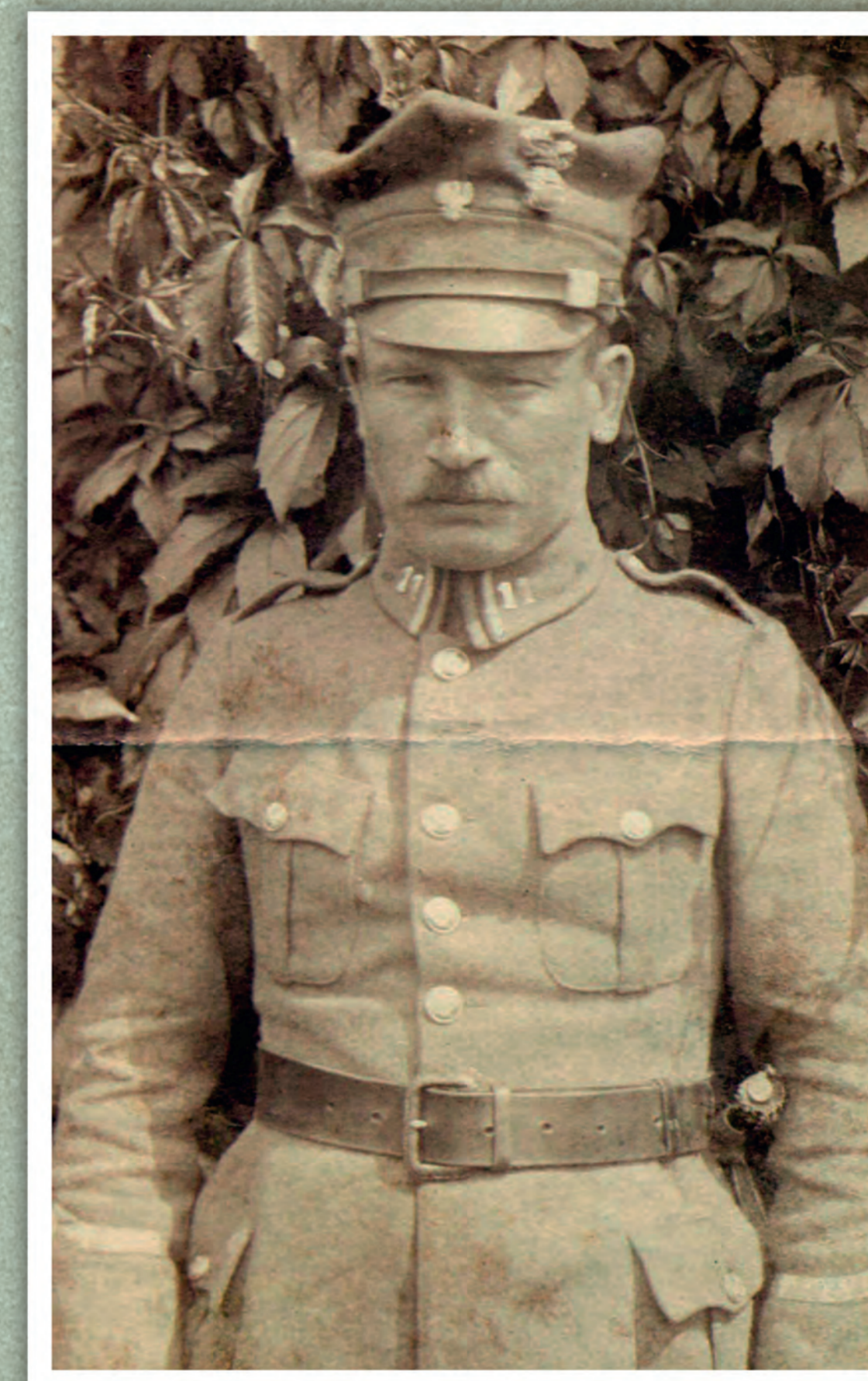
– organizatorem i przewodniczącym Powiatowej Rady Ludowej. W 1924 r. został przeniesiony na stanowisko proboszcza do parafii w Wolsztynie. Od 1931 r. był proboszczem w Dolsku. Zmarł tam 22.05.1936. Jego prochy zostały ekshumowane i złożone 8.12.2018 na cmentarzu w Golejewku. W uznaniu zasług podczas powstania wielkopolskiego otrzymał w 1927 r. dyplom honorowego obywatela miasta Rawicza.

Przywódcą wojskowym powstania w powiecie rawickim był Ignacy Busza. Urodził się 31.01.1880 w Pogorzeli. Był nauczycielem we wsi Głogowa, potem w Trzemesznie, następnie w Rogożewie. W 1915 r. został zmobilizowany do 50 Pułku Piechoty, gdzie dosłużył się stopnia sierżanta. Przeniesiony do rezerwy, powrócił na początku listopada 1918 r. do Rogożewa. Był komendantem powiatowym Straży Ludowej. Od 5.01.1919 organizował oddziały powstańcze na terenie powiatu i sformował je w 1 Pułk Piechoty na Powiat Rawicki. Później był dowódcą III batalionu 11 Pułku Strzelców Wielkopolskich. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Ranny w jednej z bitew, zmarł 27.08.1920 w lazarecie w Ostrołęce. Awansowany do stopnia kapitana, odznaczony pośmiertnie Orderem Virtuti Militari V klasy oraz Krzyżem Niepodległości z Mieczami. Spoczywa na cmentarzu w Rawiczu.

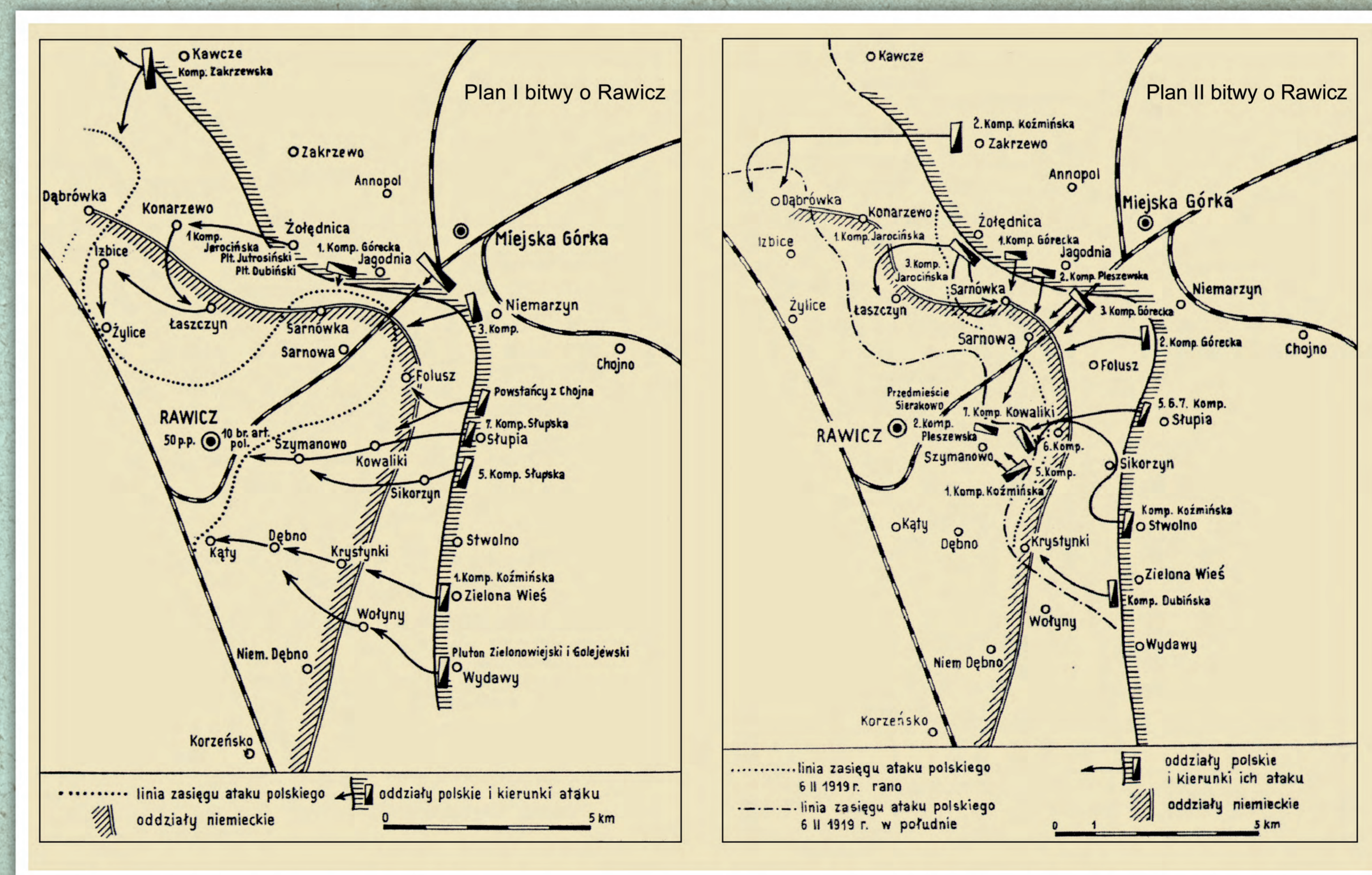
Pierwszą miejscowością opanowaną przez powstańców na ziemi rawickiej była Miejska Górka (5-6.01.1919) - tam mieścił się też wojskowy sztab. Siedzibą powiatu rawickiego był Jutrosin, zajęty przez powstańców 7.01.1919. Spośród wielu bitew stoczonych w powiecie rawickim największymi były walki o Rawicz. Pierwsza bitwa o miasto rozpoczęła się w nocy z 3 na 4 lutego 1919 r. Siły niemieckie liczyły 600 żołnierzy oraz 1000 osób tworzących niemiecką Straż Obywatelską. Po stronie powstańców walczyło nieco ponad 1000 osób. Niemcy mieli również przewagę w uzbrojeniu, dysponując m.in. artylerią. Plan bitwy opracował ppor. Zygmunt Wieliczka, rozkaz operacyjny wydał ppor. Alfons Breza, który dowodził oddziałami na odcinku rawickim. Mimo iż powstańcy stoczyli kilka zwycięskich potyczek, zajęli między innymi Łaszczyn, zdobyli Kowaliki i dotarli pod Szymanowo, a część oddziałów okrążając wieś znalazła się na jej zachodnim krańcu, tuż przed Rawiczem, to jednak nie zdobyli miasta i ok. południa 4 lutego znaleźli się na pozycjach wyjściowych. Druga bitwa o Rawicz rozpoczęła się wieczorem 5 lutego 1919 r. i zakończyła w dniu następnym. Siły powstańcze wzmocnione zostały ok. 500 żołnierzami z kompanii z Jarocina, Pleszewa, Koźmina, Dubina. Rozkaz operacyjny komendanta A. Brezy oparty był tylko częściowo na wytycznych ppor. Z. Wieliczki. Powstańcom udało się zdobyć Sarnówkę i Sarnowę (którą Niemcy odbili 7 lutego), jednak Rawicz pozostał niezdobyty. W obu bitwach zginęło kilkudziesięciu powstańców, kilkuset odniosło rany. Bitwy o Rawicz były jednymi z największych w całym powstaniu wielkopolskim.

Przywódcą politycznym powstania na ziemi rawickiej był ks. Zdzisław Zakrzewski. Urodził się 11.06.1870 w Kokorzynie (pow. kościański). Po ukończeniu seminarium w 1896 r. był wikarym w Śremie, potem w Kościanie. Od 1900 r. do 1924 r. pełnił funkcję proboszcza w Golejewku. Był członkiem tajnego Komitetu Obywatelskiego, a w listopadzie 1918 r.

Przywódcą politycznym powstania na ziemi rawickiej był ks. Zdzisław Zakrzewski. Urodził się 11.06.1870 w Kokorzynie (pow. kościański). Po ukończeniu seminarium w 1896 r. był wikarym w Śremie, potem w Kościanie. Od 1900 r. do 1924 r. pełnił funkcję proboszcza w Golejewku. Był członkiem tajnego Komitetu Obywatelskiego, a w listopadzie 1918 r.

Ppor. Ignacy Busza, dowódca III batalionu 11 Pułku Strzelców Wielkopolskich, 1919 r.

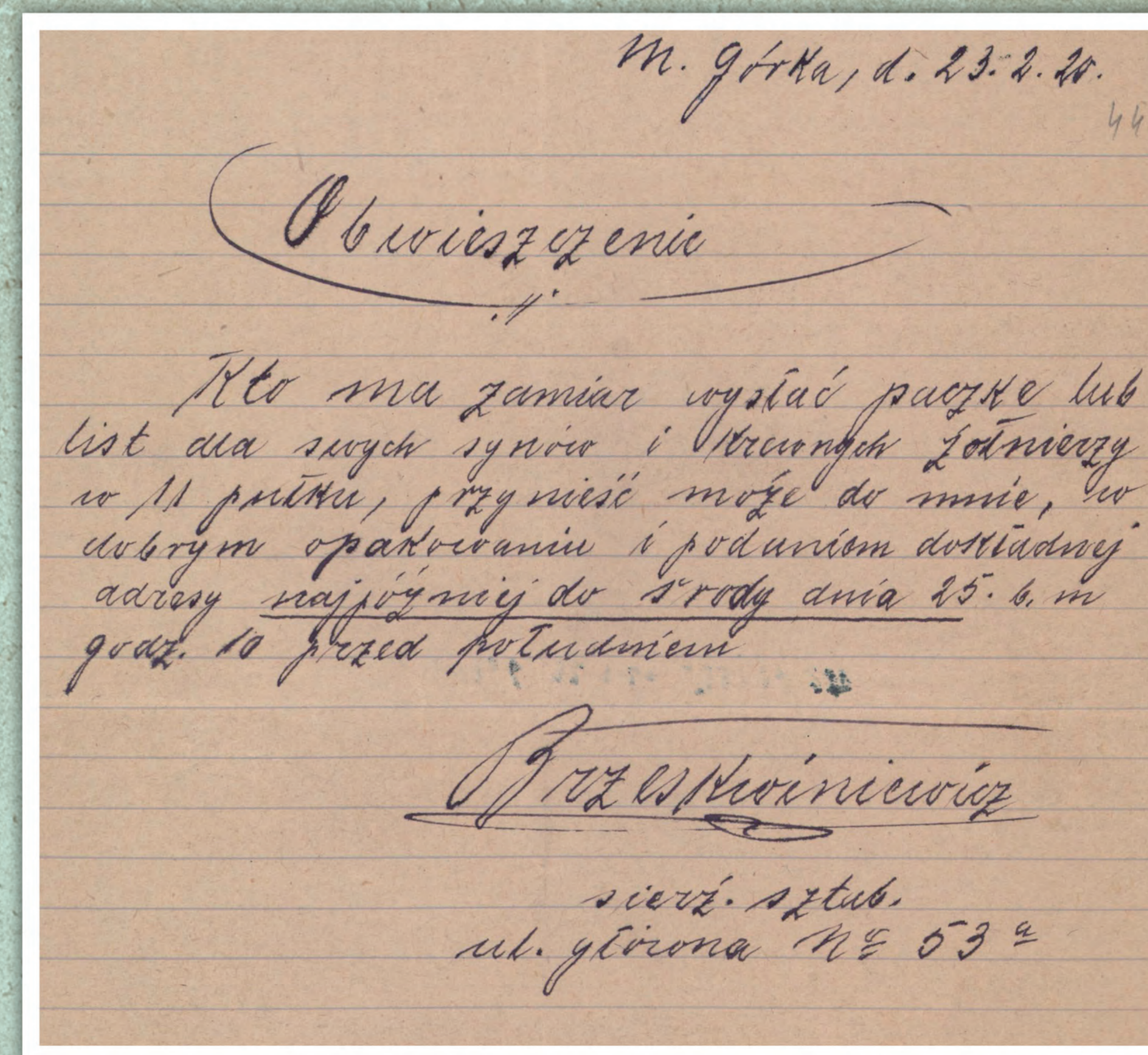
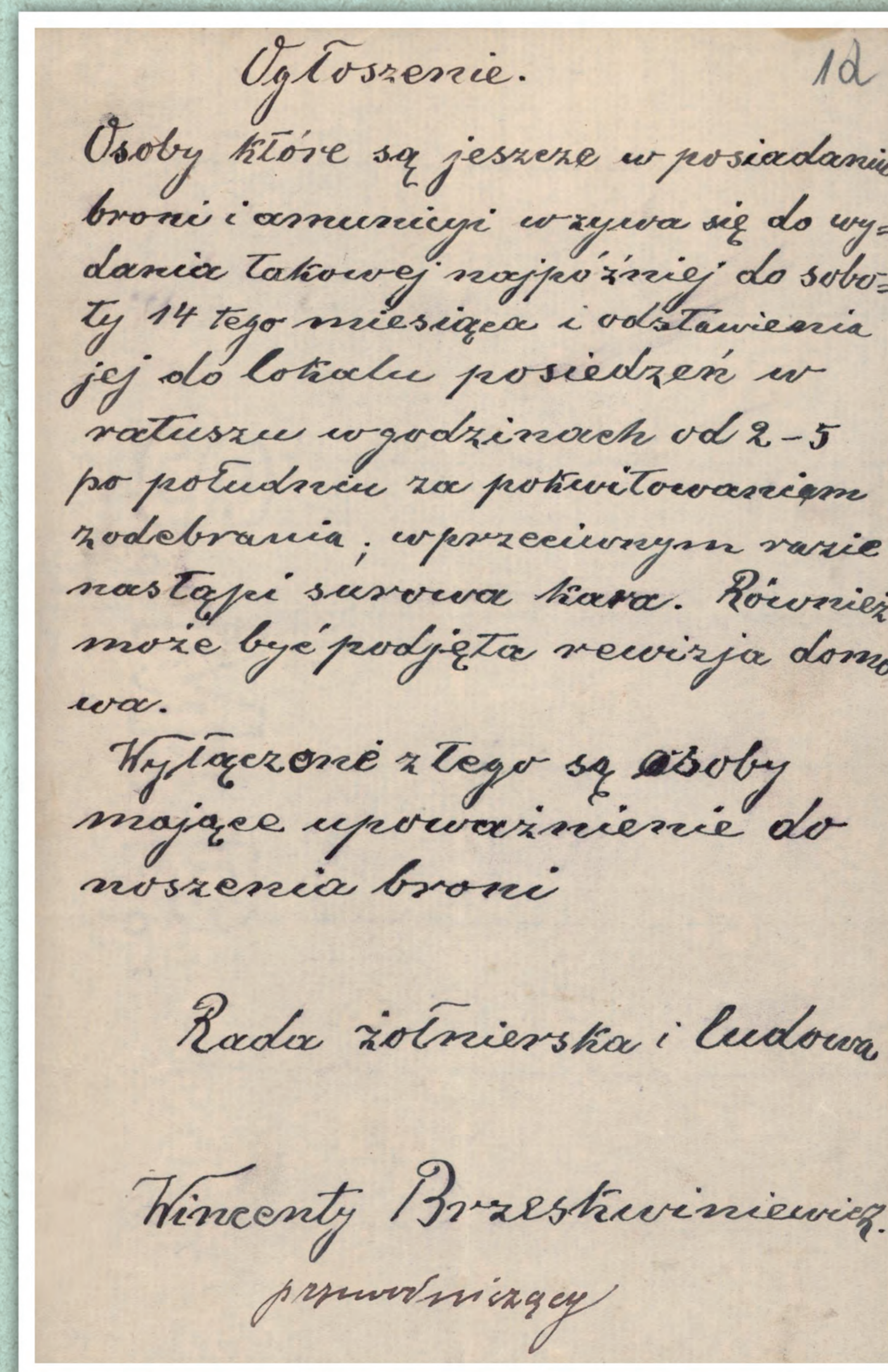
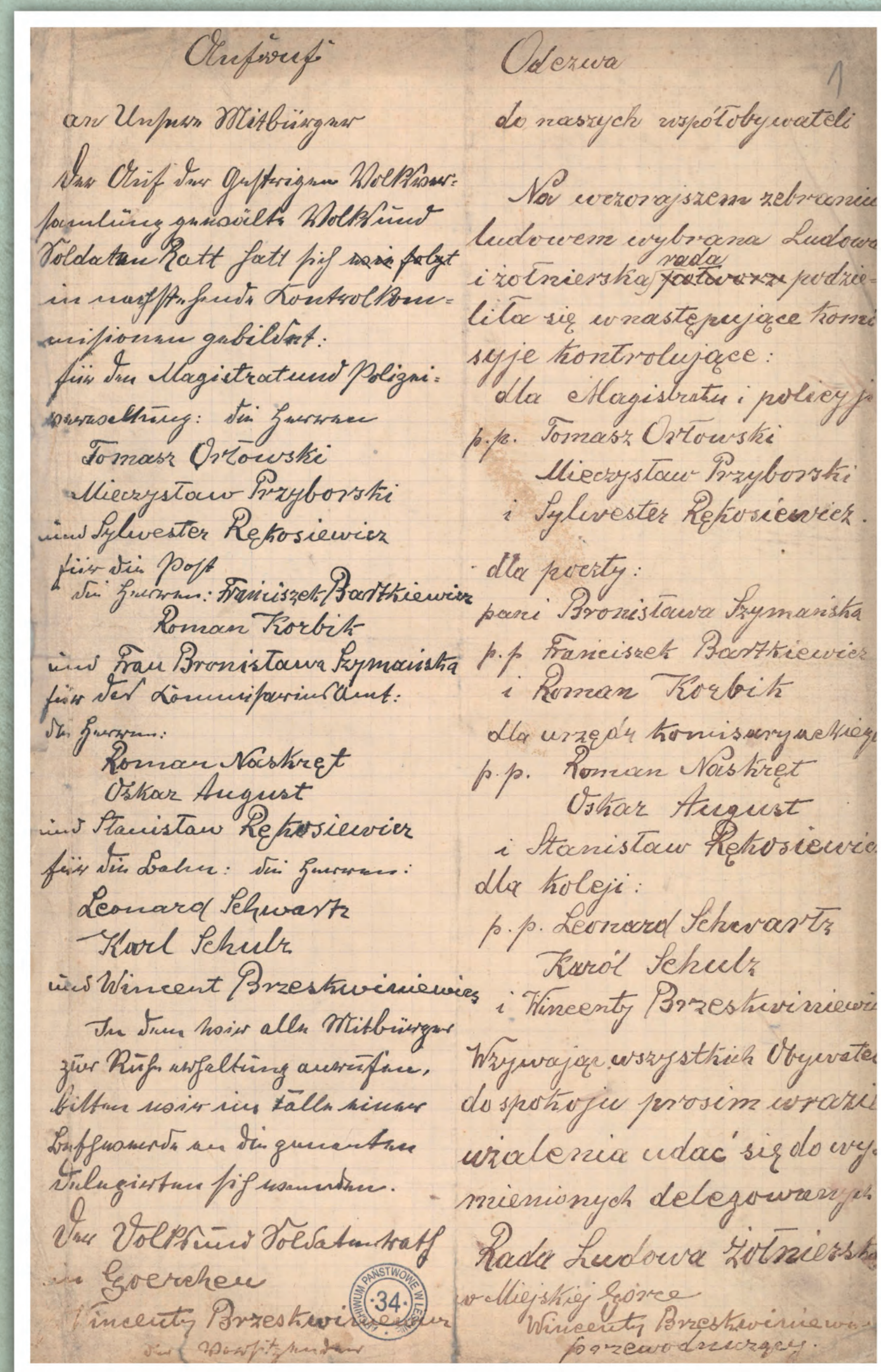

WINCENTY BRZESKWINIEWICZ

Urodził się w 1877r. w Miejskiej Górze. Po ukończeniu 7-klasowej szkoły uczył się zawodu kupieckiego w Sarnowie. Służbę wojskową odbył

w 37 Pułku Fizylierów w Krotoszynie. Po jej zakończeniu pracował m.in. w Sarnowie i Rawiczu, potem w Miejskiej Górze, gdzie ożenił się, założył rodzinę, później otworzył sklep kolonialny. W czasie I wojny światowej walczył na froncie wschodnim, przez dwa lata był w obozie jenieckim w Strzałkowie. Po zwolnieniu z wojska zorganizował w Miejskiej Górze Straż Ludową. Był przewodniczącym Rady Robotniczo-Żołnierskiej, delegatem na Sejm Dzielnicy, faktycznym przywódcą powstania w Miejskiej Górze – przyczynił się do opanowania miasta przez Polaków 5.01.1919 i zorganizował pierwszy na ziemi rawickiej oddział powstańczy, który następnego dnia usunął z Miejskiej Górki niemieckich urzędników. W batalionie góreckim był płatnikiem i szefem prowiantury. Walczył w rejonie Miejskiej Górki, później na froncie kępińskim. Jako żołnierz 69 Pułku Piechoty brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1922 r. zwolniony z wojska w stopniu chorążego. Założył Towarzystwo Powstańców i Wojaków w Miejskiej Górze, Koło Śpiewu „Lutnia”, był współzałożycielem Towarzystwa Przemysłowców. Zmarł w 1930 r. w Miejskiej Górze.

Dokumenty sporządzone własnoręcznie przez Wincentego Brzeskwiniwicza w latach: 1918-1920 (z Archiwum Państwowego w Lesznie, sygn. akt 34/22/0).

ROZEJM W TREWIRZE

mi Ententy w sprawie przedłużenia rozejmu z 11 listopada 1918 r. kończącego I wojnę światową. Stronę niemiecką reprezentowali minister Matthias Erzberger oraz przewodniczący niemieckiej Komisji Rozejmowej gen. Kurt von Hammerstein, natomiast sojuszników – naczelny wódz wojsk alianckich marszałek Ferdinand Foch i szef sztabu generalnego wojsk sojuszniczych gen. Maxime Weygand. Za sprawą marszałka Focha, na którym ogromny wpływ wywarło wystąpienie Romana Dmowskiego na konferencji paryskiej, państwa koalicji nie zgodziły się na przedłużenie warunków rozejmu z Compiègne, które nie dotyczyły granic wschodnich Niemiec.

Powstańcza sekcja ckm z Grupy „Leszno” z karabinem zdobytym w Miechcinie. Fotografie wykonano w Sowinach w marcu 1919 r.

Układ, który podpisa-no 16 lutego 1919 r., ob-jął również front wiel-kopolski. Armia Wielkopolska została uznana za wojsko sprzymierzone. Traktat stanowił m.in.: „Niemcy powinni niezwłocznie zaprzestać wszelkich działań ofensywnych przeciw-ko Polakom w Poznańskim i we wszystkich innych okręgach. W tym celu zabrania się wojskom niemieckim przekraczania następującej linii: dawna granica Prus Wschodnich i Prus Zachodnich z Rosją aż do Dąbrowy Biskupiej, następnie zaczynając od tego punktu linii na zachód od Dąbrowy Biskupiej, na zachód od Nowej Wsi Wielkiej, na południe od Brzozy, na północ od Szubina, na północ od Kcyni, na południe od Szamocina, na południe od Chodzieży, na północ od Czarnkowa, na zachód od Międzychodu, na zachód od Zbąszynia, na zachód od Wolsztyna, na północ od Leszna, na północ od Ra-wicza, na południe od Krotoszyna, na zachód od Odolanowa, na zachód od Ostrzeszowa, na północ od Wieruszowa, a następnie aż do granicy śląskiej”. W związku z uchybieniami formalnymi (brak precyzyjnego określenia momentu wejścia w życie traktatu; wiadomo-ści o rozejmie docierały do dowódców oddziałów 17–19 lutego 1919 r.), Niemcy dokonali wielu prowokacji, chcąc przesunąć front w korzystny dla siebie sposób.

WOJNA POLSKO-BOLSZEWICKA 1919-1921

Powstańcy wielkopolscy z ziemi rawickiej walczyli głównie w zorganizowanym przez Ignacego Buszę 1 Pułku Piechoty na Powiat Rawicki. Formacja ta 23 lutego 1919 r. weszła w skład 11 Pułku Strzelców Wielkopolskich w ramach Armii Wielkopolskiej. 5 lutego 1920 r. w procesie unifikacji nazw jednostek Wojska Polskiego przemianowano 11 Pułk Strzelców

Wielkopolskich na 69 Pułk Piechoty i wcielono do XXXIV Brygady 17 Dywizji Piechoty.

Wielu powstańców wielkopolskich, którzy stali się żołnierzami Armii Wielkopolskiej, brało później udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1921.

Rawicz był jednym z niewielu miast w Wielkopolsce, w którym w czasie wojny polsko-bolszewickiej działał szpital wojenny. Przebywali tu polscy żołnierze ranni w bitwach na froncie, m.in. w bitwie warszawskiej w sierpniu 1920 r. Szpital mieścił się na terenie dawnych koszar pruskich (tzw. czerwonych). Zmarli tu żołnierze pochowani zostali na cmentarzu parafialnym w wydzielonej kwaterze bohaterów. Znajduje się tu 115 grobów (w tym jeden weterana). Urządzona ona została w dzisiejszym kształcie w 1934 r. wraz z kwaterą żołnierzy z I wojny światowej. Wówczas też postawiono tu obelisk, nazywany pomnikiem Poległych Powstańców Wielkopolskich z roku 1918/19.

Rezerwowy szpital wojskowy w Rawiczu. Wydawca: Julius Urbitsch, Rawitsch, karta z obiegu pocztowego, stempel z datą 9.08.1916 r.

Cmentarz parafialny w Rawiczu, kwatera żołnierzy Wojska Polskiego poległych w czasie wojny polsko-bolszewickiej, 2018 r.

Niedziela, dnia 15 lipca 1934 r.

= Z Rawicza i okolicy =

Groby poległych żołnierzy na cmentarzu rawickim

Ufundowano już 76 krzyży — brak jeszcze 38

Celem dalszego kontynuowania zerwanego już łańcucha składek na krzyże na groby poległych żołnierzy na tutejszym cmentarzu wojskowych komisarz Straży Granicznej, p. Zwiewka, złożył w administracji „Orędownika” zł 12,— i wzywa pp. St. Jarczewskiego i Dykierta.

P. mjr. Pawłowski z Korpusu Kadetów Nr. 3 złożył zł 6,— na krzyż.

D. Pomocy w naturaljach udzielili:

1. Pan Starosta Powiatowy Dr. Łobos - przydzielił robotników opłacanych z Funduszu Pr.
2. Pan major Kramczyński — udzielił 45 furmanek i żołnierzy do pracy.
3. „ inż. Pawlak z Poznania — wykonał bezpłatnie projekt cmentarza.
4. „ budowniczy Mirecki — wykonał bezpłatnie projekt pomnika.
5. Kadeci Korpusu Kadetów Nr. 3 — wykonali bezpłatnie projekt pomnika.
6. Pan arch. Rybicki — wykonał bezpłatnie projekt cmentarza i pomnika.
7. Komisarjat Straży Granicznej — udzielił 12 furmanek.
8. Pan Lisiecki z Rawicza — „ 7 „
9. „ Tynieć z Masłowa — „ 5 „
10. „ Wanierke z Masłowa — „ 4 „
11. „ Rossdeutscher z Rawicza — „ 4 „
12. „ Schachsal z Rawicza — „ 4 „
13. Bracia Müller z Rawicza — „ 8 „
14. Pan Hoffmann z Sierakowa — „ 4 „
15. „ Olszanowski z Rawicza — „ 4 „
16. „ Skorupka z Rawicza — „ 3 „
17. „ Michalak z Rawicza — „ 2 „
18. „ Tylewski z Rawicza — zwiózł cement z dworca.
19. „ Troska z Rawicza — „ „
20. „ Olszak z Rawicza — „ „
21. Zarząd Bractwa Kurkowego — dał kamienie polne na fundament pod pomnik.
22. Wydział Powiatowy — ofiarował 36 topoli włoskich.
23. Firma Sinke — obrobiła drzewo na formę do pomnika.
24. Pan Dykier — ofiarował farby wartości 11,— zł.
25. „ Schmidt ogrodnik — ofiarował rośliny ozdobne.
26. Zarząd Miejski — ofiarował kwiaty.
27. Dozór Kościelny — ofiarował wodę do podlewania trawników.

Składamy na tej drodze najserdeczniejsze podziękowanie wszystkim bez wyjątku ofiarodawcom. Dziękujemy też wszystkim niewymienionym, którzy w jakikolwiek bądź sposób przyczynili się do zrealizowania planu.

Zawdzięczając dobrej woli i ofiarności społeczeństwa zdołaliśmy groby żołnierzy ubrać w szaty na jakie bohaterowie polegli o Wolność Rzeczypospolitej Polskiej sobie zasłużyli.

Sekretarz	Z A K O M I T E T:	Przewodniczący
(—) Zaremba	Skarbnik	(—) Zwiewka
	(—) Herbiak	

Artykuł z „Orędownika Rawickiego”, 15 lipca 1934 r.

17-18 STYCZNIA 1920

cza. Następnie rozpoczęła się ewakuacja żołnierzy. Miasto opuściła także część niemieckiej ludności cywilnej.

Następnego dnia ostatnie oddziały niemieckie opuściły Rawicz przed godz. 9:00. Do miasta wkroczyli od strony Sarnowy żołnierze z 9 Pułku Strzelców Wielkopolskich i szwadronu 2 Pułku Ułanów Wielkopolskich, prowadzeni przez ppłk. Władysława Sczanieckiego. Przybył też starosta Metody Stelmachowski i przejął o godz.

17:00 w imieniu rządu polskiego władzę w powiecie od landrata von Günthera. Główne uroczystości powrotu Rawicza do Polski odbyły się 18 stycznia. Ks. Zdzisław Zakrzewski wspomina: „W niedzielę rano na 9 godz. zebrało się całe nasze wojsko i dwie baterie artylerii polnej z pułkownikiem Władysławem Sczanieckim na czele na rynku w Miejskiej Górce, skąd uroczysty pochód do Rawicza wyruszył. Tłumy ludności pieszo, w powozach, bryczkach i konno towarzyszyły wojsku – niezapomniany to był pochód triumfu rozradowanego ludu i wojska, łzy radości cisnęły się do oczu na ten widok! Pod Sarnową jeszcze zasieki druciane, zaledwie z szosy usunięte, powywracane drągi telegraficzne, pozrywane druty, puste okopy Niemców przypominały każdemu pełne grozy dni walk o ten skrawek kochanej naszej Ojczyzny i tym większy budziły teraz odruch miłości do niej. W Sarnowie na rynku przed ratuszem burmistrz, Niemiec, z przymusem wykrztusił mowę powitalną do pułkownika Sczanieckiego – dziewczątka deklamowały wiersze i podały kwiaty – odpowiedział pułk. Sczaniecki po polsku i po niemiecku zaznaczając, że Polska obejmując należne jej miasta i ziemie wszystkim wymierzy sprawiedliwość, lecz też żądać będzie dla swych praw posłuszeństwa od wszystkich swych poddanych itd. Wreszcie dotarł nasz pochód do Rawicza – przed browarem dawn. Łukowskiego na Wałach Jana III ustawili się deputacje miasta, wszystkie towarzystwa polskie ze sztandarami, nowo powstałe w Rawiczu *Sokoły* i tłumy ludu z miasta i okolicy. Przystanął pułkownik Sczaniecki na czele wojsk i wysłuchał mowy powitalnej p. Thielego i panny Haliny Jeszkówny, w piękny biały kontusik przybranej, przyjął bukiety, pozdrowienia i okrzyki radosne całego ludu w imieniu Ojczyzny Polski, odpowiedział gorąco sam wzruszony do głębi i przy dźwiękach orkiestry i śpiewie ruszyliśmy dalej ku rynkowi. (...) Na rynku z północnej strony przy bramie ratuszowej ustawiono i pięknie przystrojono ołtarz polowy, przy którym ks. administrator Ściesiński z Miejskiej Górki odprawił mszę św. dziękczynną. Strzelcy stanęli na wprost i na lewo od ołtarza, baterie artylerii zajęły prawą stronę, a tłum ludu wypełnił niemal całą połowę rynku. Przy ołtarzu ks. wik. Obarski i duchowieństwo z powiatu, deputacje, ziemianie, a raczej ziemianki i cała ta rzesza z uczuciem wdzięczności słała modły do Pana Zastępów, który nam w tak cudowny iście sposób wracał ziemię Ojców naszych. Piękne pienia polskiej drużyny śpiewaczej z Rawicza towarzyszyły Ofierze św., po której wszedłem na improwizowaną ambonę; co mówiłem, nie umiałbym już dzisiaj powtórzyć, wiem tylko, że mi słowa same płynęły z duszy przejętej majestatem tej chwili.” Po mszy św. odśpiewano „Rotę”. Uroczystość zakończyła defilada wojskowa, którą przyjmował ppłk Sczaniecki. W starostwie poszczególni komisarze przejęli z rąk niemieckich władzę od urzędników, sporządzając protokoły przejęcia w dwóch językach.

16 stycznia 1920 r. przed ratuszem zgromadziło się niemieckie wojsko oraz ludność niemiecka na wiecu w celu pożegnania Rawicza.

RADA MIEJSKA I MAGISTRAT

burmistrza po Linzie objął Karol Petras, po nim - Kazimierz Kokociński i najdłużej w pierwszym okresie sprawował Władysław Weigt.

Ostatnie posiedzenie niemieckiej Rady Miejskiej odbyło się 13 stycznia 1920 r. Po 17 stycznia 1920 r. jej skład pozostał chwilowo ten sam - członkami byli: pp. Bissert, Bulst, Klein, Braun, Engel, Gunther, Klein, Otte, Scheide, Schleppe, Schneider, Wobig, Ziegler, Scholz, Gottschewsky, Lochel, Rogind, Schumann, Troska, Loevy, Grauner, członkami magistratu: Schultz, Pasch, Trippensee, Scholz, Ziegler.

Do pierwszej polskiej Rady Miejskiej w połowie 1920 r. weszli: Leon Boberski – przewodniczący, członkowie: Antoni Bittner, Leon Czarnecki, Józef Ciesielski, Jan Klecz, Kazimierz Klimecki, Kazimierz Kokociński, Franciszek Kolonista, Stanisław Kotecki, Zygmunt Łukowski, Tomasz Mądry, Józef Marciszewski, Stanisław Michalak, Ignacy Mrówczyński, Oswald Scheide, Emil Schneider, Tadeusz Seifert, Nikodem Świetlik, Stanisław Sutkowski, Marian Stróżyk, Ignacy Szymkowiak, Bolesław Thiele, Franciszek Troska, Stanisław Zaradny. Członkami magistratu zostali: Antoni Choynecki, dr Wacław Łuczowski, Otto Schulz, Edmund Sowiński, Stefan Suchocki, Józef Wesołowicz.

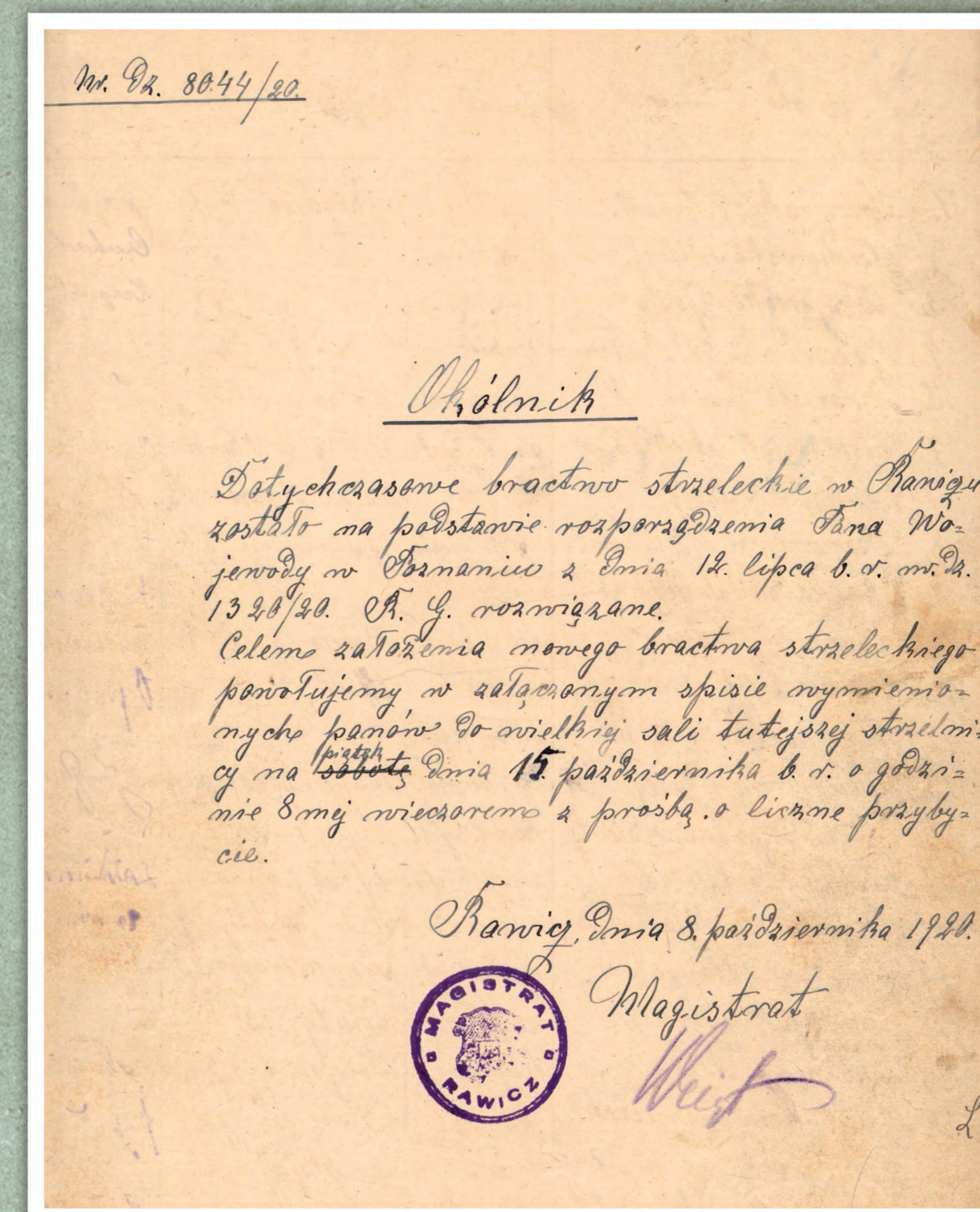

Sala w rawickim ratuszu (obecnie Portretowa), w której obradowała Rada Miejska, okres międzywojenny

Po przejęciu miasta przez polskie władze, zgodnie z zarządzeniem ministerstwa b. Dzielnicy Pruskiej z 4 listopada 1919 r., ustanowiono w Rawiczu władze komisaryczne. Funkcję

Organizację, kompetencje, zadania oraz sposób powoływania władz samorządu gminy miejskiej, czyli rady miejskiej i magistratu, określał w początkowym okresie w II Rzeczypospolitej dekret Naczelnika Państwa z dnia 4 lutego 1919 r. Organem uchwałodaw-

czym oraz kontrolnym samorządu była rada miejska wybierana na trzyletnią kadencję, zaś organem powołanym do wykonywania uchwał rady był magistrat, w którego skład wchodził burmistrz, (w miastach wydzielonych z powiatu – prezydent), jego zastępcy oraz ławnicy. Przepisy te jednak nie dotyczyły ziem b. zaboru pruskiego - początkowo władze miały tu charakter komisaryczny. Dopiero na podstawie rozporządzenia ministra b. dzielnicy pruskiej z 12 sierpnia 1921 r. przeprowadzono w Rawiczu 6 listopada 1921 r. pierwsze wybory do rady miejskiej. Mniejszość niemiecka zdobyła w nich 10 mandatów, polskie ugrupowania - 14. Rada zebrała się tylko dwa razy i w marcu 1922 r. podjęła uchwałę o nieważności wyborów z powodu tego, iż nie wszyscy członkowie rady mówią po polsku, i dokonała samorozwiązania. Ponowne wybory odbyły się w sierpniu 1922 r. Z polskich list wybrano 14 radnych, z niemieckich - 10. Przewodniczącym został Stanisław Sutkowski. Rada wybrała burmistrza - został nim Kazimierz Czyszewski, który objął stanowisko 3 marca 1923 r. i piastował je do 1929 r.

Okólnik rawickiego magistratu z 8 października 1920 r., podpisany przez burmistrza W. Weigta, w sprawie powołania nowego bractwa strzeleckiego (z Archiwum Państwowego w Lesznie, sygn. akt 34/27/0)

WŁADYSŁAW WEIGT

Urodził się 18 stycznia 1869 r. w Lipnie k. Leszna. Był powstańcem wielkopolskim. Sprawował funkcję burmistrza Lwówka w pow. Nowy Tomyśl. Do Rawicza, już jako emeryt, przyjechał z Bytomia. W drugiej połowie 1920 r. został mianowany burmistrzem komisarycznym Rawicza, jako trzeci z kolei. Sprawował tę funkcję do 5 marca 1923 r. Był kupcem, członkiem zarządu Bractwa Kurkowego w Rawiczu. Zmarł 5 maja 1955 r. i pochowany został w Lesznie.

Commission Interalliée de Gouvernement et de Plébiscite de Haute Silésie.
Komisja Międzysojusznica Rządząca i Plebiscytowa Górnego Śląska.
Interalliierte Regierungs- und Plebiszitskommission für Oberschlesien.

Cercle de Powiat: *Stadk Beuthen* le 19. *Juni* 1920.

Timbre de Perception: *1000*

PASSEPORT No. *1015*

Paszport. — Reijepaß.

Valable: *bis zum 18. Juni 1921*

Nom de famille: *Weigt*

Prénoms: *Ludwik*

Nationalité: *Allemand* Profession: *Bürgermeister*

Domicile permanent et adresse: *Beuthen 99 Brünningstr. 8*

Né le: *18. 1. 1869* Age: *51*

Lieu de naissance: *in Leipzig, St. Koster*

Taille: *mittel* Cheveux: *d. blond*

Yeux: *braun* Visage: *regelmäßig*

Signes particuliers: *Keine!*

Delivré le: *19. Juni 1920* Visé: *No. 1897*

Wydany w: *Beuthen* le: *19. Juni 1920*

La Date: *19. Juni 1920*

Validable jusqu'au: *20. Juni 1920 (inclus)*

Signature du porteur: *Ludwik Weigt*

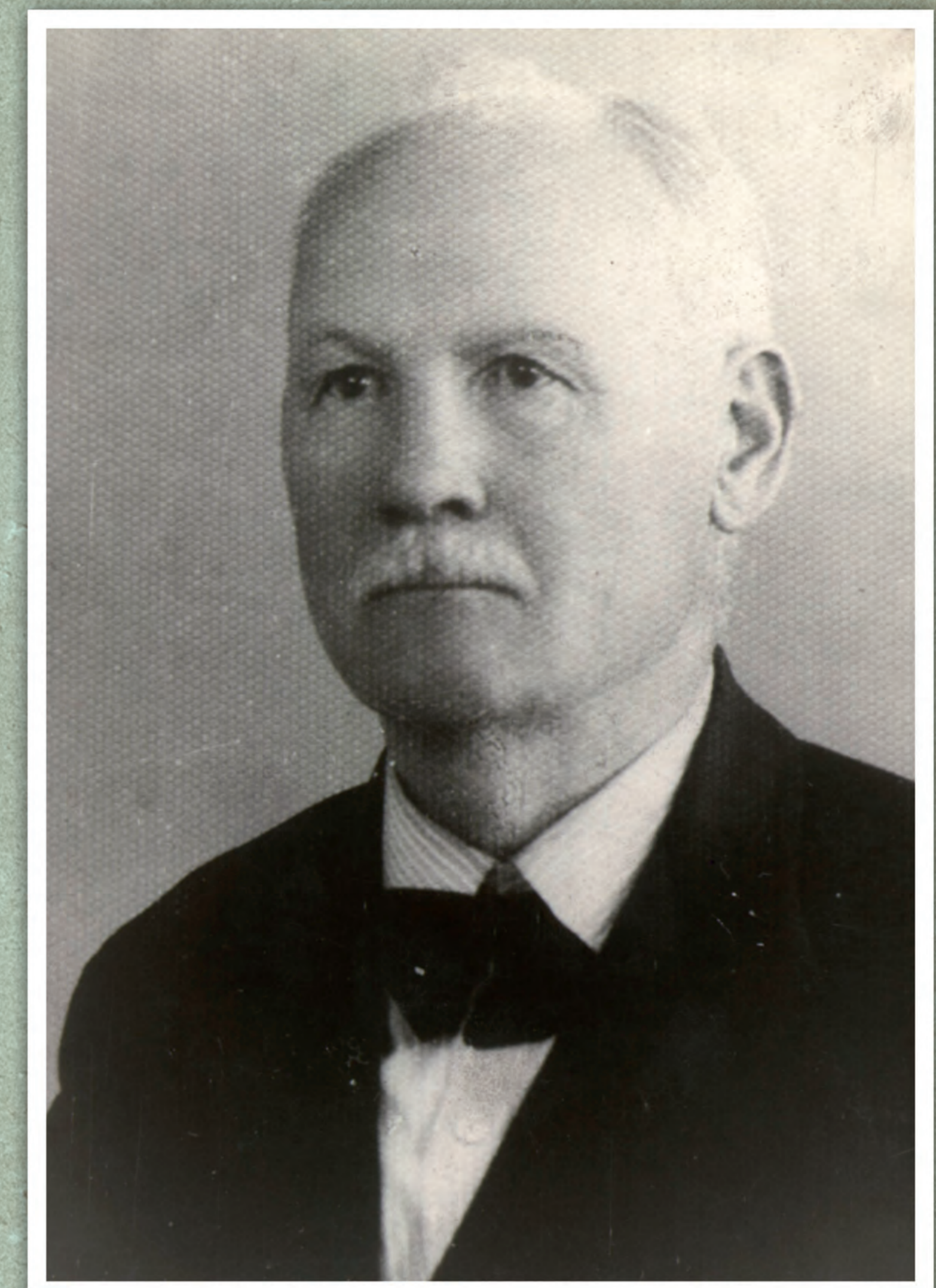
Controleur de Cercle de Beuthen-Ville: *Bouchery*

Paszport Władysława Weigta, 19.07.1920 r.

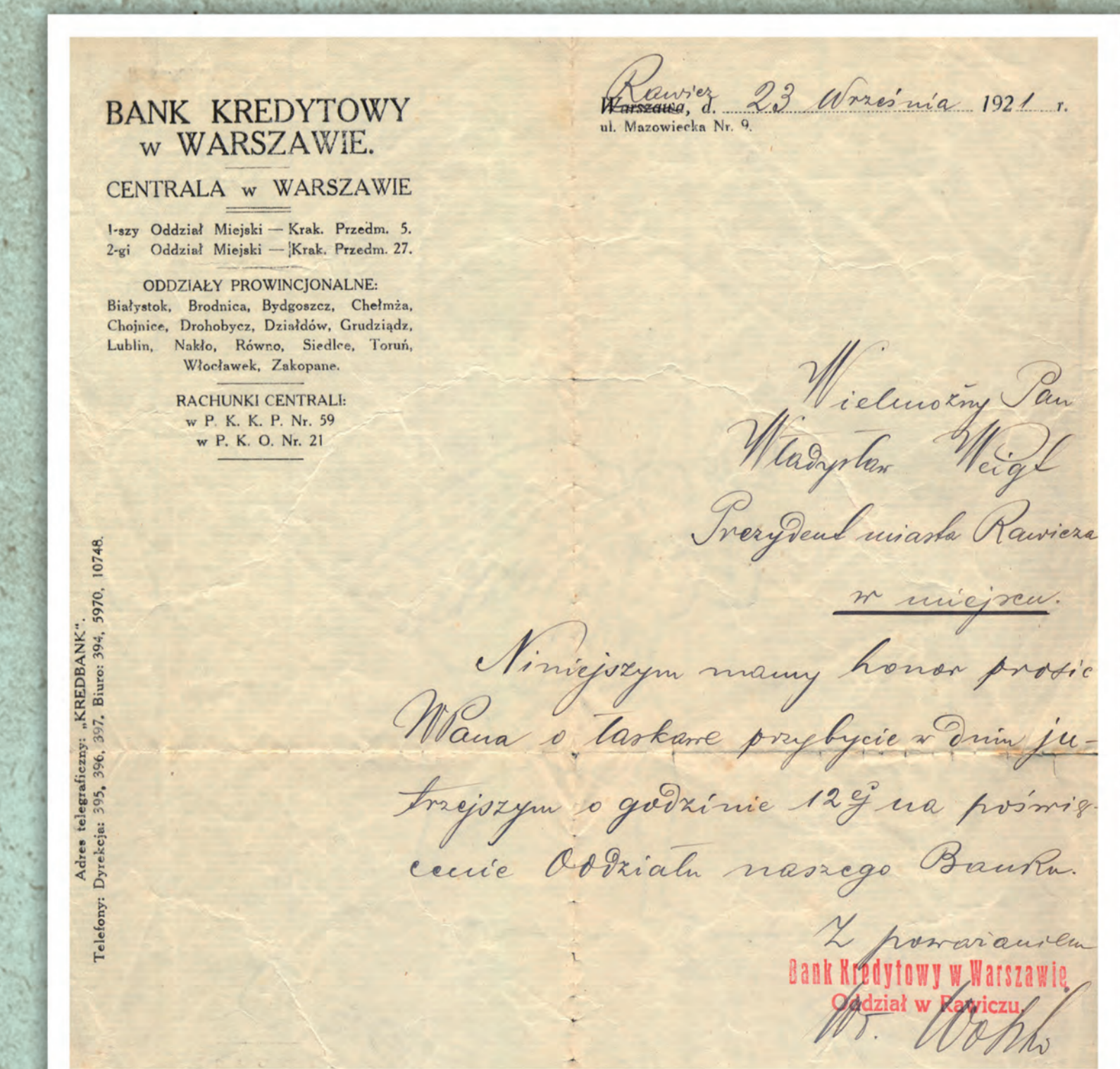

Życzenia imieninowe dla Władysława Weigta, złożone przez członków Zarządu Koła Śpiewackiego Polskiego im. Bolesława Dembińskiego w Rawiczu

Poniżej: fragment regulaminu Rady Miejskiej w Rawiczu z 25 października 1921 r., zaakceptowany przez magistrat i podpisany przez burmistrza W. Weigta 24 marca 1922 r.

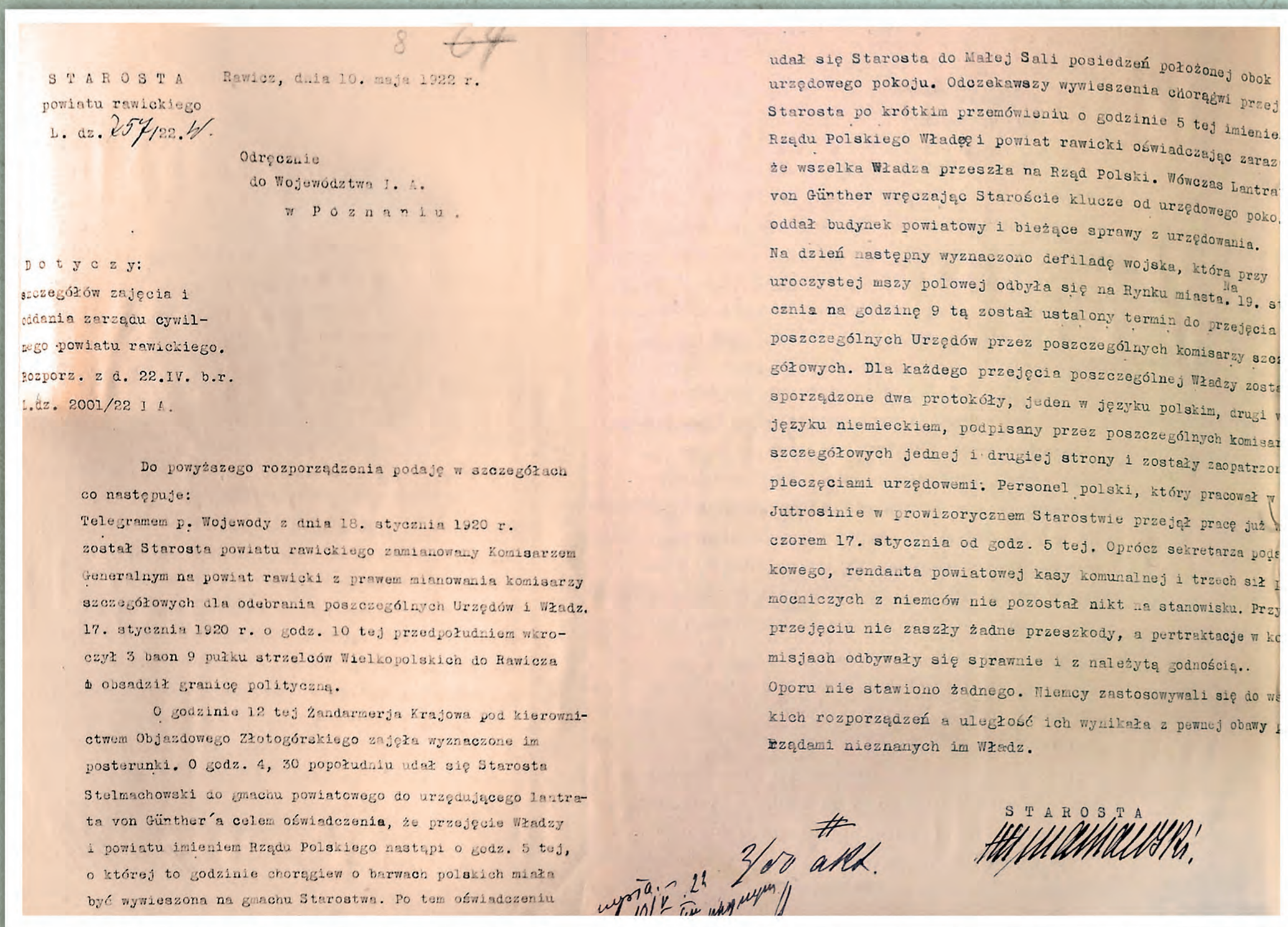

Władysław Weigt, fotografia wykonana na przełomie 1929 i 1930 r.

Zaproszenie na poświęcenie banku, 1921 r.

METODY STELMACHOWSKI

Sprawozdanie starosty Stelmachowskiego z 10.04.1921 r. do władz wojewódzkich w sprawie przejęcia starostwa z rąk niemieckich 18.01.1920 (z Archiwum Państwowego w Lesznie)

Urodził się 14 maja 1885 r. we Wrześni jako syn Ksawerego, architekta i właściciela Brzozowic, powstańca styczniowego, oraz Ludwika z Hundtów. Maturę zdał w gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, następnie podjął studia rolnicze na uniwersytecie wrocławskim. Odbył praktykę w wielkopolskich majątkach ziemskich: Żabnie, Wałczu, Krzyżu, Łączynie i Wiórkowie. Krótco przed wybuchem I wojny światowej objął rodzinną posiadłość Brzozowice, gdzie wprowadził nowoczesne metody uprawy ziemi i hodowli.

Podczas I wojny światowej służył przez 7 miesięcy w armii niemieckiej. Po wybuchu powstania wielkopolskiego wstąpił do oddziałów powstańczych. Zasłużył się w organizacji oddziałów powstańczych na terenie powiatu kościańskiego. Sam brał udział w walkach pod Wolsztynem i Osieczną. Po zakończeniu działań zbrojnych został skierowany do pracy w administracji wielkopolskiej. Od kwietnia 1919 r.

z nominacji Naczelnej Rady Ludowej objął stanowisko starosty na terenie powiatu Poznań – Wschód. W połowie 1919 r. został skierowany do powiatu rawickiego, zorganizował tymczasową administrację polską w Jutrosinie, pełniąc funkcję starosty. Po odzyskaniu Rawicza 17 stycznia 1920 r. przeniósł władze powiatowe do tego miasta. Jako starosta był przewodniczącym Wydziału Powiatowego w Rawiczu. W 1925 r. należał do organizatorów spółki „Radio Poznań” i wchodził w skład jej kuratorium. Zmarł w Poznaniu 15 kwietnia 1927 r. Został pochowany na dawnym cmentarzu świętomarcińskim. Miał żonę i córkę.

Rawitscher Zeitung

Kreisblatt
für den
Kreis Rawicz.

Druck und Verlag von M. H. Krant, für die Schriftleitung verantwortlich Robert Widert in Stettin.

№ 33 | **Dienstag, den 10. Februar 1920.** | 70. Jahrgang.

Oddział urzędowy.

Rozporządzenie
w sprawie ruchu osobowego i towarowego z Niemcami.

§ I.
Rozporządzenie z dnia 12-go lutego 1919 w sprawie przepustki zmienia się o tyle, że do wyjazdu do Niemiec wystawiana w Poznaniu, Przepustka lub paszport mogą być wystawiane na czas dłuższy niż 4 tygodnie. Wniosek o udzielenie przepustki lub paszportu do Niemiec należy składać do Urzędu Bezpieczeństwa za pośrednictwem starost lub państwowej władzy policyjnej.

§ II.
Rewizji osób, wyjeżdżających do Niemiec, oraz bagażu ich i papierów, dokonują na stacji pogranicznej urzędnicy Żandarmerji Krajowej.

§ III.
Rewizji osób, przyjeżdżających z Niemiec do Polski oraz bagażu ich i papierów, dokonują urzędnicy celnicy.

§ IV.
Wysyłka towarów z Polski do Niemiec jest dozwolona tylko za zezwoleniem władz polskich. Wnioski o udzielenie zezwolenia powinny zawierać ilość i wartość przesyłki oraz adres odbiorcy.

Zezwolenia udziela:
a) przy wywozie artykułów żywnościowych: Główny Urząd Żywnościowy w Poznaniu,
b) przy wywozie innych towarów: Urząd dla Handlu Zagranicznego w Poznaniu, Wały Karmelickie,
c) przy wywozie mebli i sprzętów domowych: Żandarmerja Krajowa (przy starostwach) lub sąsiednie władze policyjne. Lasy przewożone w wagonach i zapakowane w przesyłki własnego urzędu.

§ V.
Przywiezienie towarów dozwolone jest dla towarów urzędowej Żandarmerji Krajowej, mogące wrzucić do pomocy kontrolerów Głównego Urzędu Żywnościowego.

§ VI.
Bez osobnego pozwolenia władz jest dozwolonym wywóz odzieży i żywności, potrzebnej do odzienia podroby. Ilość żywności ogranicza się na osobę do 1 kg. w cenie najwyższej 250 gr. tłuszczu. Każdy podróżujący może wywieźć za sobą bez osobnego pozwolenia najwyżej 500 marek gotowizny.

§ VII.
Przewóz mebli i sprzętów domowych nie podlega rewizji granicznej. Rewizji transportów tych dokonuje się na miejscu wysyłki, przy ładowaniu do wagonów lub w pomieszczeniu wysyłającego przez urzędników Żandarmerji Krajowej lub państwowej władzy policyjnej, za współdziałaniem kontrolerów Głównego Urzędu Żywnościowego. Wysłający winni podać oświadczenie w formie poprzednio dzieł i godzinie ładowania mebli.

§ VIII.
Przejazdy powyższe nie uszczuplają w niczem praw władz wojewódzkich, wynikających z wprowadzenia stanu wyjątkowego.

§ IX.
Kto wywozi z kraju jakiegokolwiek przedmioty wymienione w § IV, bez zezwolenia władz, podlega karze więziennej do 5 lat i grzywnie do 500 000 mk. albo jednej z tych kar.
Przy wywozie przedmiotów odcienionej potrzeby najniższa kara nie może wynosić mniej niż 1000 marek.
Kto był na karze za przestępstwo tego rodzaju, podlega przy powtórnym zasądzeniu karze więziennej nie niższej miesiąca.
Przedmioty które wywieziono lub mufowano wywieść, podlega konfiskacie bez względu na to, czy były własnością sprawcy lub nie.

Poznań, dnia 9, sierpnia 1919 r.

Komisariat Naczelnej Rady Ludowej.
Adam Poszwirski. W. Weyda. Dr. Laszewski.
Szef Wydziału I.
Katajski.

Powwyższe ogłoszenie podaje się niniejszem do wiadomości, Rawicz, dnia 3. lutego 1920.
Stelmachowski,
Starosta.

Powwyższe ogłoszenie podaje się niniejszem do wiadomości, Rawicz, dnia 3. lutego 1920.
Stelmachowski,
Starosta.

Rozporządzenie

o języku urzędowym władz administracyjnych i. t. d.

Art. I.
Językiem urzędowym wszelkich władz, urzędników i korporacji administracyjnych na obszarze podlegającym władzy Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, jest język polski.

Art. II.
O ile bieg spraw tego wymaga wolno posługiwać się pomocniczo językiem niemieckim. Zezwolenia na pomocnicze używanie języka niemieckiego udziela naczelnicy prezes, prezes nadzorca, dyrekcja, prezydent dyrekcji kolei, prezydent komisji kolonizacyjnej, prezydent nadzorca pocztu, w wszelkich dalszych wypadkach bezpośrednio Naczelnej Rady Ludowej.

Art. III.
Ustawa pruska z dnia 28. sierpnia 1876 r. znosi się, obowiązująca nakazując używanie języka niemieckiego, wchodzi w jego miejsce język polski.

Poznań, dnia 15. maja 1919.

Komisariat Naczelnej Rady Ludowej.
Adam Poszwirski. X. Adamski.

Powwyższe ogłoszenie podaje się niniejszem do wiadomości, Rawicz, dnia 3. lutego 1920.
Stelmachowski,
Starosta.

Rozporządzenie

dotyczące święteń niedzieli i w uczynionych świąt.

§ I.
W przemyśle i kupiectwie nie wolno zatrudniać pomocników, uczniów i robotników w niedziele i uznane uroczyste świąta.

§ II.
Niezależnie od przepisu § I. przysługuje władzy policyjnej prawo:
1. zezwolenia na zatrudnienie pomocników, uczniów i robotników w dziesięć takich niedziel (dni świątecznych) w roku, o ile tego wymagają wyjątkowe warunki,
2. wydawania specjalnych przepuszczeń dla interesów ekspedycyjnych, o ile chodzi o ekspedycje towarów,
3. wydawania specjalnych przepuszczeń dla składów żywnościowych i interesów handlowych.

§ III.
Władza policyjna winna przy wydawaniu przepuszczeń, przewidzianych w § 2, uwzględnić godziny, w których się odbywa nabożeństwo.

§ IV.
Czas wyjątkowego zatrudnienia, przewidzianego w § 2, nie może wynosić:
1. w przypadkach podanych w § 2, pod liczbą 1 więcej, niż godzin na dobę,
2. w przypadkach podanych w § 2, pod liczbą 2 i 3 więcej, niż dwie godziny na dobę.

§ V.
Wykroczenia przeciw powyższemu lub wydanym przez władze policyjne przepisom podlegają grzywnie aż do 3000 (trzech tysięcy) marek w drodze administracyjnej.
Poznań, dnia 15. kwietnia 1919.

Komisariat Naczelnej Rady Ludowej.
Adam Poszwirski. X. Adamski.

Powwyższe ogłoszenie podaje się niniejszem do wiadomości, Rawicz, dnia 3. lutego 1920.
Stelmachowski,
Starosta.

Rozporządzenie

dotyczące deklaracji strat wojennych.

Wobec dokonanej ratyfikacji pokoju Poznański Komisariat Naczelnej Rady Ludowej podał jako ostateczny termin do

nadeślenia deklaracji strat wojennych dzień 15. lutego br. do którego terminu należy najpóźniej nadesłać deklaracje przedniej.

Na mocy ustawy sejmu z dnia 10. V. 1919 r. o ustaleniu i oszacowaniu świadczeń i strat wojennych (Dz. Pr. no. 49, poz. 298) podlegają państwowemu ustaleniu i oszacowaniu: straty spowodowania bezpośrednio przez wypadki wojenne w majątku obywateli Państwa Polskiego należącym do osób fizycznych i prawnych.

W zakresie tych strat wchodzi: szkody materialne, wyrządzone wszelkiej własności, która została bądź wywiezioną, bądź zajęta, bądź uszkodzona, bądź zniszczoną przez działania Niemców i szkody wyrządzone przez Niemcy cywilnym ołarom aktów okrucieństwa i gwałtów. Nie wchodzi zatem w zakres strat wojennych szkody wyrządzone przez rewizję wojsk polskich, straty pośrednie, jak upadek gospodarstwa z powodu zmniejszenia do wojska i. t. d. i pretensje o nieprzyznanie renty i zapomogi.

Podania i dokumenty skierować należy do Poznańskiego Urzędu Likwidacyjnego w Poznaniu.

Zgłoszenia zebrane przez biłą rejestrację strat wojennych przy Komisariacie Naczelnej Rady Ludowej, zajęte zostały przez Poznański Urząd Likwidacyjny.

Główny Urząd Likwidacyjny.
Komisariat dla Ziemi Pruskiej pod panowaniem pruskim
podp.: Jan Żółkowski
Za zgodności:
nieczytelny sekretarz.

Powwyższe rozporządzenie podaje niniejszem do wiadomości,
Przewodniczący wydziału powiatu rawickiego.
Stelmachowski,
Starosta.

Rozporządzenie

dotyczące usunięcia niemieckich nazw ulic, napisów i. t. d.

§ I.
Wszelkie niemieckie napisy: na stacjach kolejowych, na gmachach publicznych lub umieszczone przez władze lub organy o charakterze państwowym, wszelkie niemieckie napisy: przy drogach, torach kolejowych i. t. d. wszelkie niemieckie nazwy ulic, placów i. t. d. należy w czasie do końca kwietnia 1919 usunąć i zastąpić je polskimi.

§ II.
Wygląd napisów i nazw musi być następujący:
1. tablice: koloru białego,
2. napisy: koloru karmazynowego względnie czerwonego,
3. słupy: koloru karmazynowego (czerwonego) – białego,
4. gdzie trzeba umieszczać orła:
a) na białej tablicy osoba okrągła tarczy karmazynowa (czerwona),
b) na tej tarczy orzeł polski koloru białego.

Przepisy niniejszego § nie odnoszą się do już ustanowionych napisów (nazw) polskich.

§ III.
Niezastosowanie się do tego rozporządzenia podlega grzywnie do 10 000 (dziesięć tysięcy) marek i karze więziennej do 2 (dwóch) lat albo jednej lub drugiej karze.

§ IV.
Karze przewidzianej w § 3, podlegają wszyscy urzędnicy, którzy nie dopełniają zastosowania się do niniejszego rozporządzenia.

Poznań, dnia 10. kwietnia 1919.

Komisariat Naczelnej Rady Ludowej.
Adam Poszwirski. X. Adamski.

Powwyższe ogłoszenie podaje się niniejszem do wiadomości, Rawicz, dnia 3. lutego 1920.
Stelmachowski,
Starosta.

Obwieszczenie.

Cena za stałe przepustki i paszporty uprawniające do wyjazdów do Niemiec tam i z powrotem wynosi 30 mk. wyrażnie (trzydzieści marek). Do

Rozporządzenia Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej, Głównego Urzędu Likwidacyjnego - Komisariatu dla Ziemi Polskich pod byłym panowaniem pruskim i Urzędu Skarbowego podane do wiadomości przez starostę Metodego Stelmachowskiego w „Rawitscher Zeitung” z 10 lutego 1920 r. (z Muzeum Okręgowego w Lesznie)

NA GRANICY POLSKO-NIEMIECKIEJ

Po ratyfikowaniu traktatu wersalskiego rozpoczęto prace terenowe związane z wytyczeniem oraz oznakowaniem polsko-niemieckiej granicy państwowej. Czynności znakowania i mierzenia, a także opracowania dokumentacji kartograficznej wykonywali członkowie międzynarodowej Komisji Delimitacyjnej.

Przebieg granicy oznaczono w terenie specjalnymi znakami granicznymi, których ujednoczony wzór został określony w dokumentach traktatowych. Głównymi znakami granicznymi były tzw. kamienie wersalskie (bloki granitu o bokach 40x40 cm z wykutymi na przeciwległych bokach napisami: „Versailles 28.6.1919” oraz literami P dla Polski, D dla Niemiec, oznaczone symbolem literowym sekcji, czyli odcinka granicy i numerem). W linii granicy pomiędzy nimi wkoptywano niższe, numerowane bloki granitu z literami nazw państw.

Na rawickim odcinku granicy funkcjonowało kolejowe oraz kilka drogowych przejść granicznych, m.in. w Masłowie, Dębnie Polskim, Białymkale. Był usytuowany jeden tzw. kamień wersalski o symbolu J001, w pobliżu Dębna Polskiego i Kątów.

Formacją chroniącą polską granicę były Bataliony Wartownicze, które powstały 31 lutego 1919 r. w wyniku reorganizacji istniejących oddziałów powiatowych. Liczyły 48 baonów wartowniczych.

Graniczny Urząd Celny w Kątach k. Rawicza. Od lewej: strażnik celny Marcin Roszak, nieznana kobieta, p. Weiss, strażnik nieznany. Fot. wykonana ok. 1925 r.

Tablica informacyjna na przejściu granicznym Dębno Polskie - Grenzvork (Przywsie). Strażnik Marcin Roszak z rodziną wrocławskiego architekta A. Doerferta, 9.08.1925 r.

Od listopada 1920 r. poszczególne baony rozpoczęły obejmowanie wyznaczonych odcinków granicy polsko-niemieckiej na północy, zachodzie i południu oraz odcinek granicy polsko-rumuńskiej Żezawa – Zaleszczyki na wschodzie. Najważniejsze zadania: pełnienie służby wartowniczej w garnizonach i powiecie, wykonywanie zadań związanych z konwojowaniem, wykonywanie prac dla celów wojskowych.

Straż Celna powstała 1 kwietnia 1921 r., ostatecznie sformowana w 1924 r. Podlegała Ministerstwu Skarbu. Dowódcą był gen. dywizji January Cichowicz. Teren działania to granica południowo-zachodnia z Niemcami, granica północno-zachodnia z Niemcami, granica z Prusami Wschodnimi, granica Polski z Wolnym Miastem Gdańsk, granica polsko-czechosłowacka, granica polsko-rumuńska. Działalność straży w zasadzie nie przekraczała obszarów powiatów nadgranicznych. Najważniejsze zadania: ochrona celna granic, zapobieganie nielegalnemu przekraczaniu granicy, nadzorowanie granicznego ruchu towarowego poza urzędami celnymi. Pierwszym komisarzem straży celnej w Rawiczu był Józef Furmanek. W 1928 r. nastąpiła reorganizacja straży celnej na straż graniczną.

Strażnik Straży Celnej Marcin Roszak z Dębna Polskiego k. Rawicza

BRACTWO KURKOWE

stwo Byłej Dzielnicy Pruskiej dekretem z dnia 1 lipca 1920 roku. Podkreślono w nim warunek funkcjonowania bractw jako organizacji polskich, o charakterze obywatelskim – narodowym.

20 października 1920 roku niemiecka organizacja Schützengilde Rawitsch złożyła do Magistratu w Rawiczu pismo z wnioskiem o rozwiązanie stowarzyszenia ze względu na brak możliwości funkcjonowania w oparciu o polski statut. Liczyła wówczas 83 członków – Niemców.

Jesienią 1920 roku polscy rawiczanie założyli nowe bractwo, do którego przyjęto 158 członków – Polaków. Byli wśród nich m.in. znani rawiccy działacze społeczni: Stanisław Kotecki (kupiec), Stanisław Zaradny (kupiec), Ludwik Niszak (kupiec), Edmund

Bogusławski (nadinspektor Domu Karnego), Leon Boberski (dyrektor poczty), Feliks Bączkiewicz (nauczyciel), Michał Balcerzak (restaurator), Władysław Formanowicz (handlarz), Antoni Głowacki (mistrz rzeźniczy), Stefan Jaskowski (fabrykant), Kazimierz

Klimecki (właściciel drogerii), Wacław Łuczowski (lekarz powiatowy), Ignacy Mrówczyński (kupiec), Józef Miedziński (profesor gimnazjum), Antoni Mądry (mistrz piekarz), Franciszek Rejek (właściciel hotelu), Stanisław Rojda (mistrz kowal), Metody Stelmachowski (staro-

Przepisy regulujące działalność lokalnych bractw strzeleckich na terenie Wielkopolski zatwierdziło Minister-

sta), Bolesław Thiele (kupiec, skarbnik bractwa w latach 1920-1921), Kazimierz Wopiński (malarz), Władysław Weigt (burmistrz), Józef Wesołowicz (dyrektor seminarium nauczycielskiego).

Polacy przejęli od niemieckiego zarządu majątek bractwa: klejnoty brackie i gotówkę.

W Statucie Bractwa Strzeleckiego, przyjętym na walny zebraniu w dniu 28 października 1920 roku czytamy m.in.: „Celem bractwa strzeleckiego w Rawiczu jest ćwiczenie członków w używaniu broni palnej oraz pielęgnowaniu między nimi świadomości i poczucia obowiązków obywatelskich i państwowych względem Rzeczypospolitej Polskiej, aby w razie potrzeby każdy członek bractwa był zdolny na zawezwanie ze strony władz do obrony Ojczyzny i do podtrzymania bezpieczeństwa publicz-

Przemarsz przez rynek członków Bractwa Kurkowego w Rawiczu, okres międzywojenny

Statut Bractwa Strzeleckiego w Rawiczu z 1926 r.

nego." Pierwszym królem kurkowym rawickiego Bractwa w odrodzonej Rzeczypospolitej został w 1921 roku Franciszek Kulczak.

TOWARZYSTWO GIMNASTYCZNE „SOKÓŁ”

„Dla Ciebie Polsko” - pod takim hasłem rozwijało w Wielkopolsce działalność Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” - polski ruch społeczno-narodowy, którego misją było podtrzymywanie kultury, tradycji, języka w okresie zaborów, budowanie wśród młodych Polaków świadomości narodowej, a także promowanie sprawności fizycznej.

Działania członków towarzystwa skupiały się przede wszystkim na intensywnym uprawianiu sportu – w myśl sentencji rzymskiego poety Juwenalisa „W zdrowym ciele, zdrowy duch” ćwiczenia gimnastyczne przemieniały ludzi słabych w jednostki ufnie w swe siły, zahartowane, zdyscyplinowane, nielekające się przemocy. „Sokół” był pierwszym na ziemiach polskich ruchem społecznym o charakterze ponadstanowym. Przygotowywał młodych Polaków pod względem militarnym i mentalnym do walki o niepodległość ojczyzny. Spośród „Sokołów” rekrutowali się liczni żołnierze Legionów Polskich, powstańcy wielkopolscy i śląscy. Po odzyskaniu niepodległości organizacje sokole z ziem byłych zaborów zjednoczyły się i powstał Związek Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”.

Druhny i druhowie pozdrawiali się zwrotem „Czołem”, nosili jednolite stroje, na pochody mężczyźni zakładali mundury typu wojskowego z emblematami „Sokoła”. Do ćwiczeń gimnastycznych zakładano białe podkoszulki, spodenki gimnastyczne (kobiety szarawary granatowe sięgające do połowy ud). Oprócz zawodów lekkoatletycznych, grupowych pokazów gimnastycznych, członkowie Sokoła organizowali obchody rocznicowe, bale karnawałowe, odczyty kulturalne, przedstawienia teatralne o tematyce patriotycznej.

Prezesami rawickiego gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, założonego w 1919 r., byli w różnym okresie Jan Klecz, Jan Stróżyk, Kazimierz Tomiak - rawicki przedsiębiorca, właściciel tartaku, działacz społeczny, członek Polskiego Związku Zachodniego, aresztowany przez gestapo jesienią 1939 r. i zamordowany w Poznaniu. Gniazdo od 1921 r. należało formalnie do Okręgu Leszczyńskiego. 29 czerwca 1921 roku odbył się I Zlot Sokolich Gniazd z południowo-zachodniej Wielkopolski w Lesznie.

Zlot Towarzystw Gimnastycznych „Sokół” w parku Strzelnicy w Rawiczu w latach dwudziestych

Jan Stróżyk, naczelnik TG „Sokół” w Rawiczu

Kazimierz Tomiak, naczelnik TG „Sokół” w Rawiczu

Grupa młodzików Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Rawiczu. Siedzą na krzesłach od lewej: Jan Stróżyk, Antoni Maliński, Rutkowski, Franciszek Oleś, w pierwszym rzędzie siedzą na ziemi: pierwszy od lewej Stanisław Pawłowski, czwarty - Jan Pawłowski

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI MIASTA RAWICZA

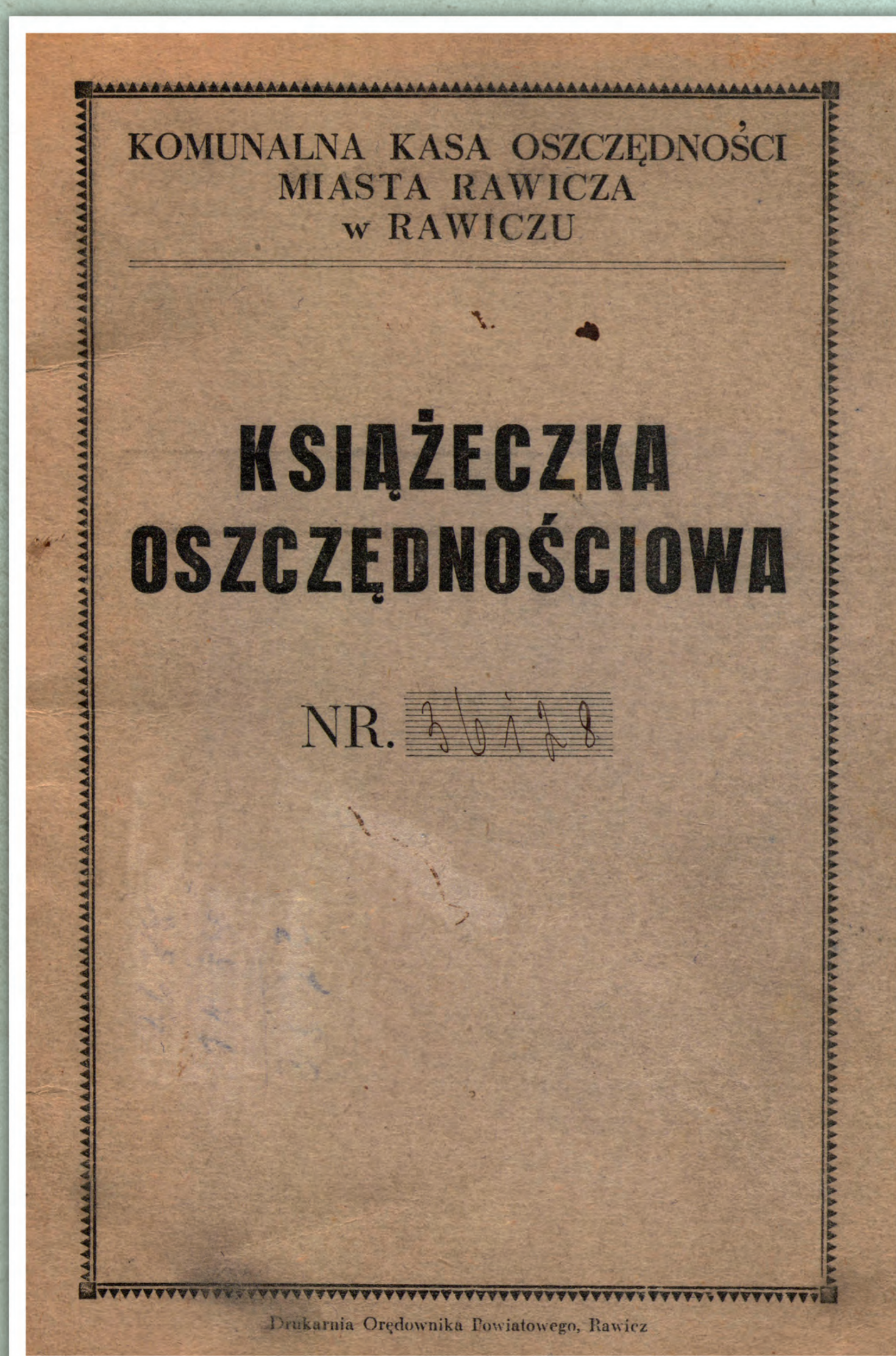
Komunalna Kasa Oszczędności Miasta Rawicza została utworzona w 1860 roku, w dwudziestoleciu międzywojennym należała do najstarszych tego typu instytucji w Wielkopolsce. Wówczas była to jedyna instytucja finansowa w powiecie rawickim, umożliwiająca mieszkańcom składanie oszczędności i udzielająca tanich kredytów. W 1914 roku w obiegu były 5942 książeczki oszczędnościowe Komunalnej Kasy Oszczędnościowej.

Przejęcie Kasy w ręce polskie nastąpiło w pamiętnym dla miasta dniu 17 stycznia 1920 roku. Już 1 lutego 1920 roku Kasa Komunalna wystawiła bilety o równowartości 1 i 2 marek, zastępujące dotychczasową niemiecką walutę. Pierwszy polski zarząd Kasy tworzyli: Stefan Suchocki, Stanisław Kotecki, Franciszek Troska, Kazimierz Kokociński. Po kryzysie gospodarczym i walutowym działalność Kasy wznowiono w 1924 roku.

Głównym zadaniem Kasy było ułatwienie gromadzenia oszczędności i umożliwienie mieszkańcom korzystania z tanich kredytów. Gromadziła wkłady oszczędnościowe, udzielała krótko- i długoterminowych pożyczek, dokonywała transakcji bankowych, a także nabywała obligacje. Nadzór nad działalnością Kasy sprawował Minister Skarbu.

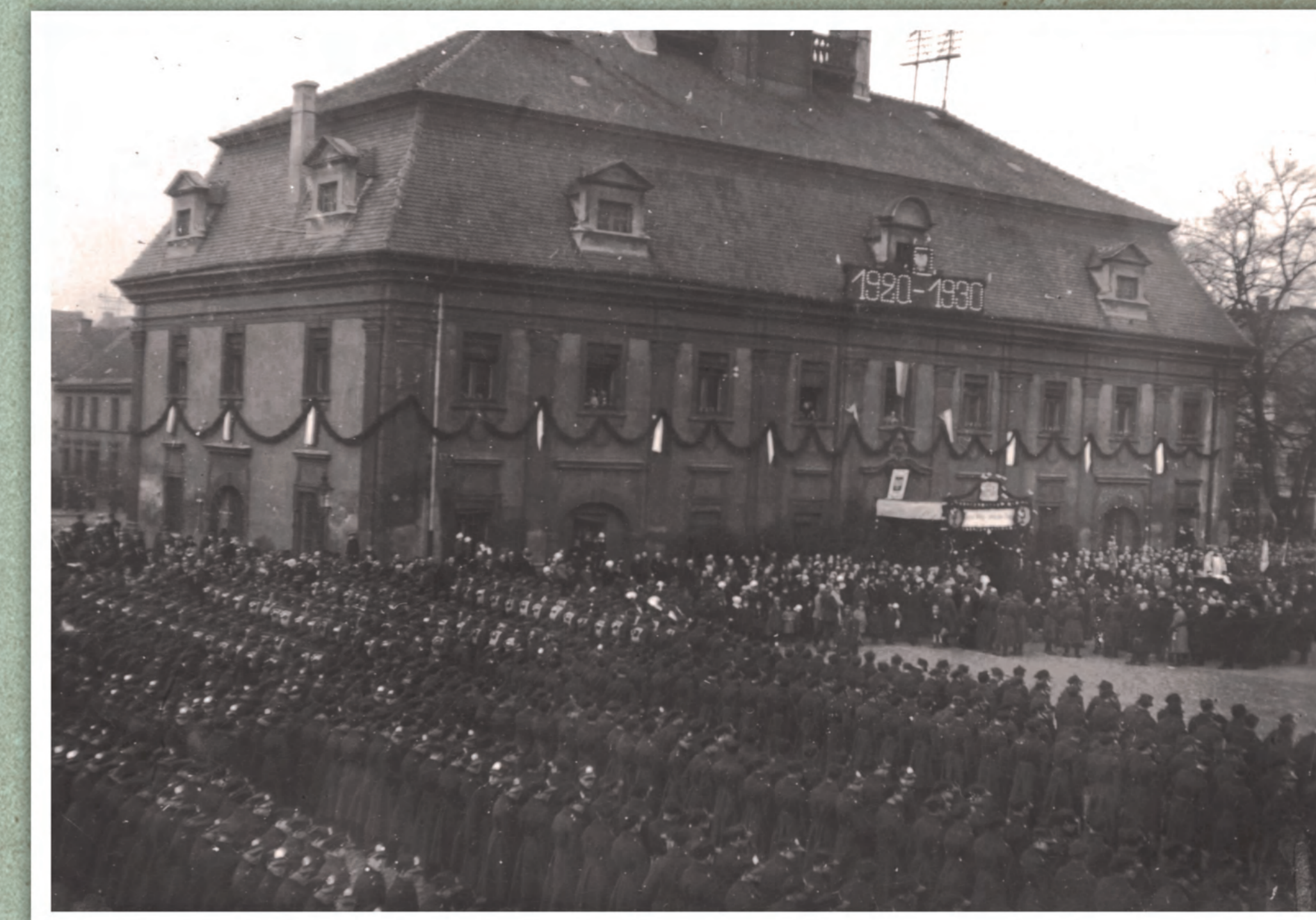
W Wielkopolsce funkcjonował Związek Komunalnych Kas Oszczędności.

Siadziba rawickiej Komunalnej Kasy Oszczędności mieściła się w ratuszu. Na zdjęciu po prawej - widoczny szyld instytucji na ratuszowym murze. Fotografia pochodzi z lat 30., postać czytająca gazetę to ówczesny burmistrz Edmund Sławiński.

10-LECIE POWROTU RAWICZA

W 1930 r. w sposób szczególnie uroczysty obchodzono rocznicę powrotu Rawicza do Polski. Oto „Program 10-lecia oswobodzenia miasta Rawicza”

Sobota, 18 stycznia 1930 r.

godz. 16.30 - Przedstawienie teatralne dla młodzieży w Sali Strzelnicy („Betleem Polskie” odegra Towarzystwo Śpiewu im. Dembińskiego).

Godz. 19.00 - Capstrzyk ulicami miasta, trasa: ul. Hallera, Kolejowa, Wały Kościuszki, Wały Poniatowskiego, Wały Batorego, Wały Jana III, ul. 17 Stycznia, Rynek, ul. Paderewskiego i z powrotem. Między godz. 19.00 a 20.00 iluminacja miasta.

Niedziela, 19 stycznia 1930 r.

Godz. 9.00 - Zbiórka wszystkich towarzystw P.W. i banderii w Sarnowie na Rynku.

Godz. 9.30 - Wymarsz z Sarnowy do Rawicza. Wojsko, Korpus Kadetów i towarzystwa miejscowe przyłączają się do pochodu pod Jałacinem (przy fabryce p. Jaskowskiego). Pochód prowadzi p. pułk. Szczaniecki.

Godz. 10.45 - Przyjęcie pochodu przez władze miejscowe na końcu miasta (przy ul. Kamińskiego).

Godz. 11.00 - Msza polowa – celebrant ks. dziekan Zakrzewski, kazanie wygłosi ks. prob. Kokociński.

Godz. 12.15 - Defilada wojska i towarzystw P.W. oraz przemarsz towarzystw przed pomnikiem Żołnierza Polskiego. Przerwa obiadowa.

Godz. 16.00 - Uroczyste posiedzenie Rady Miejskiej Miasta Rawicza.

Godz. 20.00 - Uroczyste przedstawienie w Sali Strzelnicy („Betleem Polskie” Rydla) odegra Towarzystwo Śpiewu im. Dembińskiego, poprzedzone stosownym przemówieniem okolicznościowym.

Po przedstawieniu teatralnym w Strzelnicy zabawa taneczna. W salach pp. Dziembowskiego i Trzcńskiego, od godz. 20.00 zabawa ludowa z tańcami. W niedzielę przed południem kwesta uliczna na cele budowy pomnika poległych na cmentarzu katolickim. W niedzielę, dnia 19 stycznia o godz. 20.00 w Sali „Sokołówki” występy chóru Towarzystwa Śpiewu „Ju-trzenka” z przedstawieniem sztuki pod tytułem „Akademik” poprzedzone okolicznościowym przemówieniem. Po występach zabawa taneczna.

Komitet Wykonawczy: Sławiński burm., płk. Szczaniecki z Łaszczyna, ppłk. Czachowski, ppłk. Erland, kpt. Kurek, por. Furmanek, kpt. rez. dr Łuczowski, Kordyl, insp. szkol. dyr. Wesołowicz, dyr. Wolski, Thiele, Kotecki, Jaskowski, Ciesielski.

